

FÖRVALTNING, Utlåtande gällande Förutredning av välfärdsområdets mat- och städtjänster

Bakgrund:

Välfärdsområdesstyrelsen för Österbottens välfärdsområde tog vid sitt sammanträde 21.1.2024 § 14 ett beslut om transporterna av hemmältider. Samtidigt beslutade styrelsen att måltidsservicen ska utvärderas och en offentlig upphandling av måltidstjänsterna ska utredas.

I och med detta beslut har välfärdsområdet anlitat Kivisto Consulting Ab för att kartlägga det nuvarande läget inom mat- och städtjänsterna. Syftet med uppdraget var att göra en förutredning till stöd för beslutsfattande av om det lönar sig att köpa mat- och städtjänster av in house-bolag eller konkurrensutsätta verksamheten.

Följande tre organiseringsalternativ utreddes i samband med förutredningen: 1) verksamheten tillhandahålls av de nuvarande tre in house-bolagen, 2) verksamheten tillhandahålls av ett in house-bolag 3) verksamheten konkurrensutsätts på marknaden. Därutöver utvärderade man hur de ovanstående alternativen inverkar på verksamheten och personalen i de in house-bolag som för närvarande tillhandahåller dessa tjänster.

Utredningen är samtidigt en del av framtids- och anpassningsprogrammets åtgärder, där man söker inbesparingar i olika stödfunktioner bl.a. genom att minska kostnaderna för de tjänster som köps från våra in house-bolag.

Konsultbolaget har enligt uppdraget uppgjort en omfattande rapport om nuläget och kostnaderna i verksamheten. I samband med detta har också marknadsdialoger genomförts för att kartlägga marknadsläget och för att göra en uppskattning av servicens marknadspris. Med hänvisning till att den fullständiga rapporten innehåller affärshemligheter från de olika in house-bolagen så har en offentlig sammanfattning av rapporten utarbetats och det är den som ägarkommunerna och dess bolag nu får ta ställning till.

Resultatet i rapporten har analyserats intern i Österbottens välfärdsområde sedan 5.12.2024. Sammanfattningen har skickats ut till de berörda kommunerna 17.12.2024, den 2.1.2025 har detta kompletterats med en begäran om kommentarer till sammanfattningen. På grund av de många helgdagarna under jul- och nyårshelgen, samt helgstängning av kommunkansliet under klämdagarna så lämnar

detta inte många dagar till välfärdsområdets viktiga samarbetspartners att ta ställning till den viktiga frågan. Att skicka viktiga dokument för utlåtande under jul- och nyårshelgen samt med så kort tid för behandling är respektlöst, inte bara gentemot sina samarbetspartners utan även gentemot all den personal som kan tänkas beröras av en kommande förändring.

Kommundirektören har bett om förlängning av utlåtandetiden så att frågan kan behandlas av kommunstyrelsen i normal ordning, men utan att få gehör för framställningen. Sålunda kommer ett utkast att skickas på förhand till välfärdsområdet, inom tidsramen till den 14.1.2025, för att kompletteras med den korrekta versionen efter kommunstyrelsens möte den 20.1.2025.

För Korsnäs kommuns del så berörs in house-bolaget Stöd Botnia Tuki Ab och bolagets produktion av matservice i Lärknäs fastigheten samt städtjänsterna till Lärknäs och Buketten. Kommunen investerade i ett nytt och modernt produktionskök i Lärknäsfastigheten i samband med nybyggnationen som blev klar 2022. Med tanke på att investeringen i Lärknäs är en av de största som gjorts det senaste decenniet i kommunens regi så är det av största vikt att de gjorda investeringarna används till sitt tänkta ändamål och att fastigheternas underhåll och städning hålls på en hög nivå.

Kommentarer till sammanfattningen:

Det är mycket svårt att få en korrekt bild av utredningen enbart på basen av den sammanfattning som tillställts oss. Det verkar vara en version där man klippt ut vissa bilder och slutsatser från en helhet och fört ihop utklippen så att felaktigheter uppstår. Det svenska språket tyder också på att sammanfattningen kan innehålla översättningsfel men utlåtandetiden möjliggör inte en språkgranskning mellan de olika språkversionerna från kommunens sida.

Mattjänsternas priser presenteras utgående från Österbottens välfärdsområdets uppgifter från 2023 (2.1), sedan (2.3) redogör man för kostnadseffekterna med hänvisning till 2023 års kostnader samt budgeterade kostnader 2024 samt de faktiska kostnaderna för sju månader utökat till årsnivå. Dock saknas en presentation av den nivå på kostnader som man har beräknat i avsnitt 2.3 så det ger en mycket diffus bild av vad man relaterar de möjliga inbesparingspotentialen till egentligen.

I avsnittet 2.1 framkommer att "hemmåltider" utgör 2 % av kostnaderna i det avsnittets kostnadsöversikt. Beräknat på totalkostnaden 20.651.986 € utgör alltså den delens kostnader 413.040 €. Men i avsnitt 2.3 beräknas den potentiella inbesparingen för hemmåltiderna ligga i miljonklassen, vilket utgör en logisk omöjlighet om man läser avsnitt 2.1 också.

För beräkning av kostnadseffekterna verkar utgångspunkten vara att verkliga kostnader, något oklart från vilket år dessa tas, jämförs med upphandlingspriser som erhållits från andra gjorda upphandlingar. Ur sammanfattningen framkommer inte hur väl upphandlade priser motsvarar den produktion av service som de nuvarande bolagen bedriver eller från vilken tidsperiod dessa priser getts. För att få en korrekt uppfattning borde jämförelsen göras med faktiska kostnader efter en genomförd upphandling. I klartext en jämförelse med kostnader före och efter en genomförd upphandling, vad har det gett i verkligheten. I allt förändringsarbete tillkommer transaktionskostnader då ett system ska bytas mot ett annat och dessa transaktionskostnader kan vara betydande.

Avsnittet om städtjänster kommer med helt nya sätt att redogöra för kostnaderna, plötsligt beskrivs en period 1.1.2024 – 31.5.2024, tillsammans med något som troligen är den interna fördelningen av städkostnader mellan avdelningarna medan man samtidigt identifierar möjliga felaktigheter i siffrorna. Men samma grundfel torde finnas i denna jämförelse som i mattjänsterna, dvs man jämför verkliga kostnader med uppskattade kostnader. Vilket ger ett brett utrymme för godtyckligt resultat.

Vi borde inom den offentliga förvaltningen bli bättre på att faktiskt utvärdera våra prognoser och osökt kommer man in på de NHG prognoser som gjordes inför den frivilliga uppstartningen av välfärdssamkommunen i Österbotten. Enligt den rapporten fanns svindlande stora inbesparings- och effektiviseringsmöjligheter genom att integrera social- och hälsovården i Österbotten. Men med facit på hand synes det inte vara så, utan man gör inbesparingar genom att avsluta produktionen av tjänster på många håll i landskapet och ändå ses inte de stora summor som konsultrapporterna förutspådde.

Enligt sammanfattningen har omfattande marknadsdialoger genomförts där femton bolag har deltagit. För en mindre kommun av Korsnäs storlek hade det varit av intresse och borde inte vara sekretessuppgifter, vilka dessa bolag har varit och bolagens hemorter. Sammanfattningen kunde med fördel kompletteras här, samt med uppgifter om vilka företagarorganisationer som deltagit i presentationerna.

De olika granskningarna av organiseringsalternativen i avsnitt fem kommenteras enligt följande:

5.1. Verksamhetseffektivisering oberoende av organisationslösning

- Enligt våra uppgifter från Stöd Botnia Tuki Ab har betydande effektiviseringar redan gjorts under bolagets korta tid på verksamhetsområdet. Eftersom

bolaget startades upp under 2023 och redan efter första verksamhetsåret kunde en betydande summa krediteras välfärdsområdet så uppstår en osäkerhet hur dessa redan verkställda effektiviseringsåtgärder syns i konsultutredningen.

- Med tanke på att Stöd Botnia Tuki Ab är nybildat och personalen nyligen överförs från kommunal arbetsgivare till bolaget så är det inte förenligt med en god arbetsgivarpolitik att genomföra nya personalöverföringar så snabbt in på den senaste överföringen, det råder inte ett överflöd av kunnig personal inom kost- och städhåll.
- En verksamhetseffektivisering kan fortgående utvecklas inom befintliga strukturer och det ger också möjlighet till en verklig kostnadsjämförelse då strukturerna bibehålls.
- Redan de befintliga planerade strukturella förändringarna i servicestrukturen inom välfärdsområdet kommer också att ge effekter på kostnaderna för stödtjänsterna.

5.2 Tre in house-bolag

- Att fortsätta med nuvarande struktur ger bolagen möjlighet att effektivisera sin verksamhet samtidigt som man direkt kan utvärdera utfallet jämfört med tidigare år.
- Att fortsätta med den nuvarande strukturen är motiverat även med tanke på den nationella beredningen av in house-bolagens framtida ställning, den analysen ser ut att saknas ur rapporten.
- Att överföra verksamhet från Stöd Botnia Tuki Ab till Alerte i området Pedersöre och Vörå stöds ej då det vore ett betydande bortfall i bolagets verksamhet. Ser man på bolagsstrukturen så utgör matservicen en mindre del av Alertes verksamhet så det vore enklare att överföra Alertes matservice till Stöd Botnia Tuki istället. På så sätt kunde man specialisera sig inom olika områden och öka effektiviserings- och specialiseringsgraden.

5.3 Ett in house-bolag – något av de nuvarande bolagen

- Att koncentrera verksamheten och binda sig till enbart ett bolag gör att bolaget får en form av monopolställning för sin serviceproduktion, vilket inte brukar bli bra med tanke på prisbildningen.
- Att enbart ha ett bolag blir också riskabelt med tanke på risker och hotbilder. Det kan vara smittorisk eller hotbilder utifrån, i båda fallen anser Korsnäs kommun att fler serviceproducenter ger större möjligheter att täcka upp för varandra och kunna komma till undsättning då det behövs.

5.4. Konkurrensutsättning av helheten

- Att konkurrensutsätta helheten är förbundet med verkligt stora risker. När väl en befintlig serviceproducent blivit utkonkurrerad från marknaden så försvagas marknaden och marknadskrafterna finns inte jämlikt över hela området att tillgå.
- Det finns stor risk att inbesparingsmöjligheterna som utlovas i rapporten inte visar sig vara möjliga att uppnå.
- Om en konkurrensutsättning genomförs så bör även bolagen förutsättas ha en beredskapsskyldighet då mycket av verksamheten bedrivs inom den sektor som har den största beredskapsskyldigheten vid en eventuell krissituation. Det framgår inte om denna skyldighet ingår i de upphandlingar som används som jämförelseobjekt.

5.5 Partiell konkurrensutsättning

- Om man väljer att konkurrensutsätta denna verksamhet så bör det av försiktighetsprincipen göras i omgångar. Då anses Vasa stad samt närområdet vara det område där det torde finnas det största utbudet av möjliga serviceproducenter och där en upphandling kunde i första hand göras. I så fall bör den upphandlingen och dess eventuella inbesparingar utvärderas noggrant innan nästa steg tas.

Sammanfattningsvis:

- Korsnäs kommun anser att en bättre dialog med de nuvarande in house-bolagens ägarkommuner och välfärdsområdet bör hållas och felaktigheter i rapporten rättas till och oklarheter redas ut innan beslut baserat på rapportens innehåll kan fattas.
- Korsnäs kommun anser att de nuvarande in house-bolagen har möjlighet att effektivisera sin verksamhet och att en gemensam standard för kvaliteten och omfattningen bör tas fram till bolagen för att ge dem randvillkoren för effektiviseringen av verksamheten.
- Korsnäs kommun vill slutligen påpeka att kommunen anser att en god kvalitet på matservicen utgör en grundrättighet för alla klienter inom boendeservicen och att en god kvalitet på städtjänsterna utgör grunden för en hållbar och trivsam fastighet. Därför anser vi ärendet av största vikt för en hållbar verksamhet i våra fastigheter.

Bilagor:

Beredning: Christina Båssar , fornamn.efternamn@korsnas.fi, tel. 06-3479 120

Kd:s förslag:

Kommunstyrelsen ger ovanstående beredning som sitt utlåtande i ärendet.

KORSNÄS KOMMUN

KST § xx/2025 Beslut: